

I. N. I.

דָּלְקָנָה חַדְשָׁה

SEU

DE MENSIBUS HEBRÆORUM,

DISCURSUM PHILOLOGICUM,
Indultu Ampliss. Facult. Philosophicæ
In Regia Academiâ Aboënsi,

PRÆSIDE,

Admodum Reverendo Celeberrimoque

D^{n.} Mr. DAVIDE LUNDI
Lingvar. Sacrar. Prof. P. Ordinario,
Fac. Phil. h. t. Decano Spectabili, Hospi-
te & Evergeta suo perbenigno.

Publicæ candidorum ventilationi mode-
re submetit

ERICUS J. FROSTERUS, Uhloensis.

In Audit. Max. ad d. 8. Sept. M. DC. XCIV.

Impr. apud Jo. WALLIUM.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO
PATRI AC DOMINO,

DN. JOHANNI GEZELIO,

S.S. Theologiæ DOCTORI longè celeber-
rimo, Excellentissimo, Inclytæ Dioce-
seos Aboënsis EPISCOPO Gravissimo,
Regiæ itidem Academiæ PRO-CAN-
CELLARIO Amplissimo, Consistorii
Ecclesiastici PRÆSIDI Eminentissimo,
Patrono & Mæcenati Maximo, Beni-
gnissimo, submissæ mentis devotio-
ne æternum devene-
rando.

*Ob favorem plane singularem, quem in cli-
entem humillimum semper extare vo-
luit, hanc tenui calamo exarata e-
pellam,, è qua par est animi sub-
missione ac modestiâ, in grati animi
pignus, venerabundæ mentis indicium,
Et obseruantæ interpretem devotissi-
ma manu offert*

Reverendiss. V. Amplitudinis
addictissimus colo
E. FROSTERUS.

Admodum Reverendo & Clarissimo,

DN. JOHANNI CAJANO,

In **Valdamo** Pastor i meritissimo,
Præposito adjacentium Cajaniæ Ec-
clesiarum gravissimo, ut literarum
Æstimatori magno, ita Patrono quo-
vis officii genere proseqvendo.

Plurimum Reverendo & Clarissimo,

DN. JACOBO FROSTERO,

Ecclesiæ Civitatis Uhloënsis & Parœ-
ciæ adjacentis Pastor i vigilantissimo,
Præposito per suum districtum accu-
ratissimo, Parenti meo carissimo, fi-
liali obsequio humillime colendo.

Pl. Reverendo & Doctissimo,

DN. ZACHARIÆ ULHEGIO,

Pastori in Ijo dignissimo, Avuncu-
lo pia observatione reverenter suspi-
ciendo.

Reverendo & Doctissimo,

DN. SIMONI FROSTERO,

Sacellano in Haupudas fidelissimo, Fratri
meo maximo natu, carissimo.

Reverendo & Doctissimo,

DN. ANDREÆ FROSTERO,

V. D. Ministro Uhloæ ordinatio, Fratri
svavissimo.

Ut.

Extaret. Qvalecunq;. Ingenii. Specimen.

In. Grati. Animi. Signum.

Observantiæ. Et. Pietatis. ARRHAM.

Propter. Tot. Tantaque. Beneficia. Plus-
Qvam. Paterna.

Disquisitionem. Hanc. Philologicam.

Vobis. Patronis. Patri. Et. Fratribus.

Offerre. Volui. Et. Debui.

Cum. Prosperrimæ. Felicitatis. Voto.

Ut. In. Annos. Bene. Multos.

Vivatis.

Floreatisque.

Felices. Incolumes. Et. Sospites.

DEO. Ecclesiæ. Et. Familiæ.

Mihique. Diutissimè.

Superstites.

Cl. & Rev. U. N.

Observantiss.

E. F.

leganter prorsus monet
B. Megalander Lutherus
in Commentario suo ad
Genesin cap. 12: *Sacrarum
Literarum Studiosus nihil pu-
tabit tam exiguum, siquidem id Spiritus san-
ctus voluit literis mandare, quod non profit.*
Hoc meritò de mensibus Hebræorum
acciendi existimo, quod parvi non
sit ducenda consideratio eorum. Nec
enim frustra Spiritus DEI toties in scri-
pturis adhibet mensium rationem, qvippe
qvorum notitia exacta multum lucis
fœneratur chronologiæ Sacræ. Sapien-
tissimus itaque rerum conditor, singu-
lari consilio distinxit tempora, ordina-
vit menses & dies, eorumque discrimi-
na optimè constituit, ut in Ecclesia scia-
tur per seriem annorum, quo ordine se
manifestaverit, qvando legem & pro-
missiones ediderit, quo tempore Messias
venturus esset atq; venerit. Qvapropter

A.

sine

²
sine idonea temporis distributione, nec
civilium rerum ordo, nec sacrorum so-
lemnia patent. Ideo etiam Plato in sua
Republica addiscendos statuit circuitus
divinos astrorum, Solis & Lunæ, quo-
niam respectu horum necesse fit dispo-
nere civitatem totam, quo ad ordinem
dierum, mensium & annorum. His itaq;
in eum finem præmissis, qvo instituti
nostrī pateat ratio, tum ut certi & ipsi
simus non occupasse nos argumentum
leve vel inutile, sed qvod cum emolu-
mento multo studiorum nostrorum esset
conjunctum, ad ipsam considerationem
mensium nos conferimus.

C A P U T P R I U S, DE MENSIBUS IN GENERE MEMBRUM PRIMUM.

Acturus de mensibus Hebræorum,
re mea esse video, ut in nata-
les harum vocum, quæ disserta-
tioni nomen dederunt, paucis inqviram,
siqvidem idipsum legitimæ methodi
exi-

exigant regulæ, & intelligentia verbo-
 rum, eruditionis existat principium.
 Notamus primum quod mensem dedu-
 cat Cicero à metiendo in lib. 2. de Nat.
 Deor. ubi inquit: Lunæ cursus menses
 vocantur, qvia mensa spatia conficiunt.
 Rectius Varro & Macrobius origine
Græcum statuunt, à μήν Luna, quæ
 veteribus cursu suo menses constituebat.
 Ita Varro de Ling. Lat: Sic mensis à motu
 Luna dictus, dum à Sole profecta, rursus re-
 dit ad eum Luna: quod Græcè olim dicta μήν
 unde illorum μῆνες: ab eo nostri menses.
 Mensem vero seu Græcorum μῆνα, Pla-
 to in Cratylo ~~am̄ τὸ μεγάθαι dicunt~~ vult (quasi μῆν) h. e. a minuendo,
 qvia ad idem fastigium mensis semper
 non perstat, sed dierum mutatione, &
 lunæ lumine, nunc crescere & decresce-
 re observatur. Clariss. Celsius in Com-
 put. Eccl. à scythica voce Mana delcen-
 dere dicit. Et certum est quod vox
 mana in septentrione, à vetustissimis
 temporibus in usu fuerit, hodie Mānat/
 quā non solum lunare sidus, sed & tem-

pus menstruum dicebatur. Rationem hanc reddunt Auctores, quod Scythæ, vel majores nostri, menses ad lunæ motum inchoabant & finiebant. Quidam Hebræorum periti derivatum ajunt à radice Hebræa מְנֻהָה numeravit, supputavit, teste Scapula in Lexico, unde etiam vocem Arabicam Almanach originem duxisse tradunt. vide Fullerum in Misc. libi. i. Cap. 17. Hebræis vocatur mensis חֶרֶשׁ, qvæ vox imprimis significat primum cujusque mensis diem, seu novam lunam, Græcis νεομηνίαν diētam, ceu constat ex Hos. 2. vii. deinde largiore significatione, totum illud spatiū triginta dierum. Derivatur à radice verbali חֶרֶשׁ in Pih. innovavit restauravit, rationem hanc reddunt, qvod luna in qualibet νεομηνίᾳ seu luatione, innovari & ordo ipsius pristinus renovari observetur. Porro etiam יְרֵחַ lunam Hebræis denotans, quandoque venit nomine mensis in scriptura sacra, ut videre est Deut: 21. v. 19. vocatur mensis יְרֵחַ luna dierum hoc

hoc est, integer mensis quasi lunatio
 unius mensis, quia luna motu suo con-
 ficit spatiū triginta dierum, quod men-
 sis dicitur. יְחִדָה deducit Celeber. For-
 sterus a respiratione & refrigerio, quod
 noctu illis præbeat, quæ interdiu solis
 ardore erant torrida. Sed rectius cal-
 culo accuratiorum Lexicographorum,
 emphasis hujus vocis restituenda venit
 ex lingua Arabica, tanquam ditissima
 matris Hebrææ filia; (ut vocant eam,
 Cl. Pfeifferus & Opitius) ubi יְחִדָה statuit
 vel determinavit tempus significat: est
 enim luna quasi stator temporum, ex cu-
 jus cursu pendent vices temporū, cuius
 etiam est determinare rationē mensium;
 vel secundum Hottingerum ex Golio
 Tempus vel diem adscripsit, quam signi-
 ficationem *Arracba* secundæ conj. vox gi-
 gnit, hinc & participiū agens *Movarrichon*
 Tempus signans tum actionis nomen
Tarichon vide etiam, si placet in rad:
Varicha Mollis fuit, apud Golium.
 Hæc fuere de Etymologia & Synonymia
 vocum, pergitimus nunc ad originem
 mensium investigandam. MEMB.

MEMB. II.

Menses primo auctori suam originem debent, qui alius non est, quam summus ille rerum moderator, qui non solummodo in rerum ortu omnia crevit, verum etiam concinno ordine, sapientissimè disposuit. Duo quippe luminaria magna posuit in expanso cœlorum, Gen. i. v. 14. *que essent in signa even-tuum naturalium, hoc est tempestatum, & statas tempora: ubi tempus. simpliciter non est intelligendum, cum annorum & dierum peculiaris fiat mentio in hoc versu.* Nec festivitates hic per מועד denotantur, hæ enim non à causa naturali, sed ex arbitrio DEI dependent, & post exitum Israelitarum, vel circa eum, sunt demum ordinatæ. Præterea accipiunt nonnulli, pro quatuor anni temporibus, quæ vocantur quadrantes anni, suntq; ver, æstas, autumnus, hys-ems; quæ spatia sol motu suo non solum distingvit, sed etiam efficit, cui senten-tiæ subscribit B. Calovius in Bibliis Illu-strat. p. 228. nec non in Commentario ad

7

ad Genesin. Qvicquid autem sit, de
mensibus quoque מוערים commode
intelligi potest cum B. Tersero, ita
enim accipi videtur Psalmo 104. v. 19.
fecit lunam in statu tempora: h. e. ut ac-
commodata sit ad constituendos menses
anni. Qvod vero cum aliis hic loci fe-
stivitates intelligi nequeant, inde clarum
est, quod lunæ non sit proprium indica-
re conventus solennes; potius itaque ad
menses hic respicitur, qvos luna deter-
minat. Vide Gejer: in Psal. 104 qui Psal-
ten ad illud Gen. 1. v. 14. respexisse pu-
tat ubi usus lunæ demonstratur. Qvam-
vis non negandum, per מוערים in a-
liis locis scripturæ, denotari festivitates
sacras certo tempore indicias. Videbi-
mus nunc adeo, quâ ratione homines
ordinationem hanc divinam, lunæ indi-
tam, in suos usus converterint. Non
negandum est primos homines visu,
simplicique oculorum ministerio obser-
vasse motum Lunæ & Solis, eorumque
vicissitudines, & ubi paulatim faciliora

quæ sensibus patebant, expendere didicerunt, dubium non est, qvin difficiliora, & magis accuratiora deinde tentaverint, cum lento gradu procedant artes. Utut negari non poslit, primi mundi incolas eximiis ingenii dotibus instruatos, motuum cœlestium naturam feliciter novisse, qvum per tot secula, inter plurima experimenta cum primo parente Mortalium sapientissimo etiam post lapsum vixerint, & Astronomiam quæ longissimam reqvirit experientiam, ita cum posteris suis haurire potuerint. Post natum itaque & dierum cursum, tempora, longioribus licet, æque tamen certis limitibus, ad ductum lunæ interclusisse existimamus antiquos homines. Videbant lunæ ortum, incrementa & decrementa ; quare tempora, cum novo illius ortu repetere, obituque finire necesse erat. Qvoniam vero ob tempestates dum cœlum nubibus nebulisq; est tectum, luna semper videri non poterat : ideo, ne sine certa mensura temporis incerti vagarentur, mensem tri-

ginta diebus circumscriptissime videntur,
quod probant B. Calovius & Langius
ex historia Diluvii, ut in sequentibus
patebit.

MEMB. III.

Nunc paucis in antecessum discutien-
dam se offert quæstio illa, de forma
anni & mensium in sacris designata.
Non defuere, qui veriti non sint affir-
mare annos Patriarcharum fuisse men-
struos, eo quod credere noluerunt Pa-
trum Antediluvianorum μακροβιότητα; sed
quam absurdâ fuerit hæc opinio, demon-
strant accurationes Chronologi & se-
queretur hoc anno qvosdam qui v.g.
65 anno ætatis genuerunt, ut Mahaleel,
si menstrui admitterentur, generasse
sextu anno solari, quod impossible esse
quisque videt, & prorsus omni carere
fundamento. Constat ergo ex pluri-
bus scripturæ locis, annum Hebræorum
duodecim habuisse menses. Nec exi-
stimet quisquam Spiritum DEI aliam
atque aliam statuisse anni formam, in
diversis scripturæ locis, quod ipsum si e-

vinceretur, tum actum esset de Chronologia sacra & incerta forent omnia. Denique ne quis in dubio hæreret, de ratione annorum & mensium, ipse Moses perspicuum testimonium de anni quantitate in historia Diluvii nobis exhibet, Gen: 7. & 8. ubi certum impri-
mis est, Noachum integrum annum,
& aliquot dies in arca commoratum fuisse; conferenti enim tempora intro-
itus & exitus, apparet, anni spatium esse duodecim mensium. Facit primo
mentionem in hoc Capite Gen:7. men-
sis secundi, septimi & decimi, postea
quadragesima & quatuordecim dierum ab initio mensis decimi, qui ad duodeci-
mum porriguntur: unde clarissime con-
cluditur, duodecim menses constituisse integrum annum. Pariter etiam habe-
mus hic rationem mensium. Gen:7 v. 24.
numerantur 150 dies a mensis secundi
die 17. ad septimi mensis diem 17, qui 150
dies faciunt 5 menses lunares; hinc patet
mensem quemlibet 30 diebus constituisse
qvod

quod idem de posterioribus sentiendum
esse quisq; videt. Videmus jam annum
Hebræorum tempore Diluvii, non fuisse
lunarem, sed ferè solarem, exsurgit e-
nīm numerus dierum anni Hebraici,
juxta rationem superius datam, 360: sed
quia 5. dies desunt ad integratatem anni
solaris, illi intercalatione compensandi
erant: licet etiam hi 5 dies judicio
B. Calovii (ceu qvorundam ex senten-
tia mensis Marchevan extraordina-
rio die auctus existimatur) & aliorum
annumerari possint mensi duodecimo
Adar, qui 12 mensis 35 dies contineret.
Huic etiam sententiæ robur accedit,
quod menses Ægyptiorum fuerint tri-
cenarii, & anni 360 dierum, cui 5 dies
addiderunt, ut vult Cl. Langius qui &
hunc mensium modum ab iis ad Græ-
cos emanasse tradit, videatur lib. I. cap.
12. de Annis Christi. M. Calovius existi-
mat hanc formam anni Ægyptios ac-
cepisse ab Hebræis vide Bib. Illust. p. 57.
Post exitum, Israelitas magis ad cursum
lunæ

lunæ qvam solis applicuisse menses suos statuit Cl. Leufdenius; rationem hanc adhibet, qvod Deus Festum Noviluniorum observari mandaverit; qvod qvatvis expressè non reperiatur in S. S. colligitur tamen ex qvibusdam locis Num: 28. v. 11. cap. 10. v. 10. Ezech. 46. v. 1. 2. Chorn. 2. v. 4. ex his verosimiliter concluditur, Deum hoc festum constituisse; apparet etiam die noviluniorum convivia fuisse celebrata, ut videre est 1. Sam. 20. v. 5, & 18. Qvicqvid sit, nos certi affirmare aliquid non possumus: licet apud Rabbinos & Judæos hæc anni lunaris ratio sit recepta, qvam nunc seqvimur. Videatur Petavius de Doct. Temp. lib. 2. cap. 30. qui statuit Judæos tantum aliquot secula ante Christum observasse annos lunares. Mensis lunaris continet alternatim 30 vel 29. dies. Menses qvibus 30 dies annumerantur, ipsis vocantur **מלאי** pleni, qvia integros 30 dies, numero rotundo, comprehendunt. Menses vero cavi, ob defectum unius diei, nomi-

nantur מְנֻסָּה a deficiendo. Jam
 qværitur, si annus lunaris applicatus
 ad solarem non respondeat ritè, sed de-
 ficiant ferè undecim dies, qvomodo
 ergo ad solarem annum applicari po-
 test? sciendum est qvod ad æqvandum
 annum lunarem cum solari adhibeantur
~~æmançæ~~, dies additii, nobis Int̄omlingz
 dagar dicti, qvi undecim sunt; luna enim
 post duodecim lunationes solem non
 asseqvitur, post tredecim eum superat:
 Ideo deficientes lunares dies per alte-
 rum vel tertium annum reservabant,
 donec mensem constituerunt. Hebræi
 vel hodie Judæi dicti, qvam primum
 numerus dierum & horarum excrevit-
 set in mensem, adjecerunt anno deci-
 mum tertium mensem, qvi וְאַרְרֵךְ di-
 cebatur, h. e. & Adar, qvasi iteratus
 Adar, vide Clar. Langium, Leusdenium
 & alios. Hoc nisi Judæi attendissent,
 tum Pascha hybernis, tum æstivis ce-
 lebrandum aliquando fuisset mensibus;
 qvare necelsum erat ut haberent Pa-
 scha ante messem secundum Deut: 16.

v. i. obserua mensem nouarum frugum. h.e.
 tene temporis observandi rationem,
 qvæ hunc mensem adducat ad ms-
 sem. Hæc intercalatio facit, ut calculo
 annorum nihil decedat, etsi à forma
 anni solaris non nihil abeat. Ex qvibus
 liqvet Hebræos nunquam ultra men-
 sem intercalasse, nec aliter fieri poterat
 cum si plus vel minus intercalassent,
 tota ratio mensium, fuisset interrupta.
 vide Cl. Lang. lib. i. cap. 10. de Annis
 Christi.

MEMB. IV.

Jam pergimus ad considerationem
 mensum propriem. Hic imprimis
 nascitur qvæstio, qvomodo numerentur
 menses in textu veteris Testamenti He-
 bræo & Græco? clarum est duode-
 cim mensum in scripturis s. fieri men-
 tionem, & videri potest cap: 27. priori
 Paralip. ut alia loca nunc prætereamus,
 ubi duodecim menses ordine designa-
 tos reperias, & qvidem per numeros,
 qvod in aliis qvoqve locis qvam pluri-
 mis observatur. Statuunt nonnulli

men-

menses Hebræorum olim peculiari non
habuisse nomina; sed ordine suis
distinctos, & primum, secundum, tertium,
nominatos. Ast quanquam non reperi-
antur in Scriptura omnium mensium
nomina ante Captivitatem Babylon-
icam annotata, inde tamen certò infer-
ri non potest, quod nec insigniti pro-
priis fuerint nominibus, more aliarum
gentium: scriptura enim incidenter agit
de mensibus. Et ne frustra hoc dixisse
videamus producimus hujus assertionis
vestigia etiam ex ipsa scriptura V.T.
in qua 4 menses & ante captivitatem
Babylonicam suis nominibus designati
inveniuntur. Exod. nempe 12. v. 4. & in
aliis locis, vocatur primus mensis Abib;
secundus mensis Siv, i. Reg. 6. v. 1. & 37.
Septimus Ethanim i. Reg. 8. v. 2.
Octavus Bul. i. Reg. 6. 38. licet haec no-
mina pure Hebraica esse negent nonnulli
quod videbimus in posterioribus. Post
captivitatem Babyloniam Judæi Chal-
daizantes cum Chaldæis, relicto Patrio
solo & lingua sua, Chaldaica (ut vo-
lunt)

lunt) imposuerunt nomina mensibus suis. Qvam ob causam hæc nomina non expressa leguntur in scriptis sacris qvæ ante Captivitatem exarata sunt; Sed in Daniele, Ezra, Prophetia Zachariæ, & Ester, qvi libri in deportatione, vel postea sunt scripti.

MEMB. V.

Ad clariorem perceptionem posset hic exhiberi tabula mensium Hebræorum ante & post captivitatem, ut ordo eorum clarius pateret; sed cum adhuc aliquid de mensibus in genere, eorum nempe ordine dicendum sit, illa in capite secundo sistetur ubi DEO propitio, acturi sumus de mensibus in specie. Mensis Abib ordine primus in scriptura communiter sistitur, & Adar ultimus duodecimus. Hic adeo sese duæ valde discrepantes sententiæ offerunt, solent enim hic quidam Auctores menses Hebræorum, gemino ordine exhibere, & mensem autumnalem Tisri ordinem primum habere, qvi alias septimus est; volentes sic affirmare geminum

annum ab Hebræis observatum fuisse, unum Ecclesiasticum qvi a mense Abib initium habuerit, alterum, Politicum incipientem à Tisri, ob negotia civilia adhiberi solutum. Nos utriusque partis sententiam cum suis rationibus & exceptionibus strictim perleqvemur. Qvi scripuræ s. testimentiis standum esse existimant, nec dubium esse putant qvin in æqvinoctio vernali principium anni & mensium sit ponendum, provocant ad ipsum Mosen, qvem per divinam inspirationem hoc ordine disposuisse hanc seriem, concludunt ex Exod. 12. Atque cum dicunt ὁ ἐγένετος hoc in rebus sacris locum habere, non autem in rebus Politicis: obverti potest, difficulter admodum diversum ordinem ex libris Scripturæ, posse adstrui. Possimus hic ex cumulo ingenti, qvam plurima adducere loca, in qveis, in rebus civilibus, menses numerantur à tempore vernali. Celeber. enim G: Vossius in Chronologia sacra, affirmat mentionem fieri *mensis primi in civilibus rebus*

decies quater; secundi octies; tertii quin-
 quies; quarti bis; quinti septies; sexti bis;
 septimi quinqvies; octavi ter; noni septies;
 decimi octies; undecimi ter; duodecimi de-
 cies. Neque ulla ex locis istis (parque ratio
 librorum, qui solum Grace extant) aliter
 numerus initur, quam ab aequinoctio verno.
 Lubet exempli loco producere in me-
 dium locum ex libro i. Chron. 12. v. 15,
 ut alia nunc taceamus, ubi haec haben-
 tur verba: *Isti sunt qui transferunt For-
 danem mense primo, quando inundare con-
 fieverat, super ripas suas.* Hic per men-
 sem primum intelligitur Abib non Tisri,
 quod probatur ex Josv. cap. 3. v. 15. ubi
 haec legas: *& Jordanis imp'ebatur (id est
 exundabat) super omnes ripas suas tempore
 novarum frugum.* Clarum itaque heic e-
 vadit, primum mensem esse Abib, seu
 Nilian, quo tempore fruges maturescen-
 bant, & messis instabat in Palæstina, quod
 patebit in seqventibus. Hoc ipso tem-
 pore solebat Jordanis exundare, quod
 a montibus vicinis nives liqvescere, &
 se in eum effundere cæperant. Qvis
 hic

hic loci rationem anni Ecclesiastici haber i dicat, cum sit res naturalis, & simul civilis expeditio bellica Gadditarum describatur. Alia exempla videri possunt apud G. Vossium. Hæc ratio etiam observata fuit tempore Regum, in Regno Israelis, ut Jerem. 39. v. 2. dicitur Hierosolymam a Nebucadnezare fuisse direptam mense quarto, qui aliis non est quam Tamus, id ipsi Talmudici & Judæi fatentur, cuius 17 die jejunium celebrant, quod Zach. 8. v. 19. vocatur jejunium quarti. Pari ratione 2. Reg. 25. v. II. dicitur Templum fuisse combustum mense quinto, qui aliis non est, quam mensis Ab, eo enim observant jejunium illud sanctissimum Judæi, quod ipse Scaliger fatetur in Emend. Temp. Si à Tisri numerandus esset hic mensis, foret Schebat, quo nemo veterum tradidit hoc contigisse. Hæc satis arguunt, ne dum temporis quidem ab æquinoctio autumnali, sed a vernali numeratos fuisse menses eorum. B. quoque Lutherus in Comment. suo ad Genesim da-

innat distinctionem illam Judaicam. Imo
judicio M. Calovii non ē scripturis de-
promta, sed Judæorum commentis ac-
centenda est.

MEMB. VI.

Nunc proximum est ut videamus, qvi-
bus argumentis hanc sententiam e-
vertere conantur alii. Argumentum pal-
marium dirigunt contra hæc ex cap. 23.
v. 16. Exodi, ubi Israëlitæ festum colle-
ctionis frugum observare jubentur in
exitu anni: hinc colligunt, qvod mensis
Tisri initium anni, & exitus tuerit. Re-
spondet B. Lutherus: *Alia ratione exitum
anni non vocari, quam quod tum cessabant
operæ rusticæ, & omnes fructus collecti erant.*
Huic sententiæ accedit B. Calovius, &
ex ea voce minime concludi posse du-
plex initium anni demonstrat, sed re-
spici tantummodo ad finem laborum
messis; ut B. Lutheri glossa marginalis
habet: *Des Jahres Aufgang heißt er
den Weimond/ daß also ein auf ist mit
Fruchtwachsen und sammeln.* Similis est
pariter glossa marginal. in Bibl. Sveca-
nis

nis impressis Upsal. 1541. Septembris
 Månadhs fallas åhrsens Utgång/ th då
 är vthe med växande och ijsatilande.
 Qvanquam nec diffiteamur בזאת
 posse explicari, non per exitum tota-
 lem, sed per progressum anni; nec re-
 pugnat radix נזק quæ inter alias si-
 gnificationes progressum importat. Sic
 Leon. Marius posterius anni medi-
 um intelligit, qvia duo priora festa
 in partem anni priorem; tertium vero
 festum Tabernaculorum, in posterio-
 rem incidebat. Idem tenendum de lo-
 cutione תקופת שנרת, quæ vox cir-
 cumactionem notat & circulum, quasi
 dicas in circulo anni celebrandam esse
 hanc solennitatem. Deinde concedunt,
 B. Calovius, Langius, Celsius & alii, hac
 locutione respici ad Epocham Ægyptio-
 rum, cui haetenus Israelitæ affueri erant.
 Ægyptii enim, qui loci naturam secuti,
 illud tempus constituerant finem anni,
 quo Nilus fluvius exundabat, quod au-
 tumno semper accidisse tradunt Histo-
 rici. Alias שנרת תקופת revolutio

anni fuit in vere 2. Chron. 24. 23. quo tempore Reges in bellum proficisci, solebant, 2. Sam. II. v. I. quod vere siebat, ut hunc locum interpretatur Kimchi **השנה תשובה** reditus & reversio anni. 1. Reg. 20. v. 22, 26. 1. Chron. 21. v. I. Semper autem à vere inchoandos esse menses monuit DEUS Exod. 12. Nec aliter fieri potuit. Qvare hoc argumentum adeo solidum non est, quo præcipue se moveri ait Petavius: *Monet me, inquit, ut ita sentiam, quod ante Mosen anni caput erat in autumno.* Sed nondum probavit Diluvium contigisse autumno, de qua re nunc videbimus.

MEMB. VII.

Secundum argumentum nectunt de Diluvio, quod in autumnum incidisse contendunt. Hic volunt sequi Josephum, qui in Antiquitatibus suis lib. I. cap. 4. dicit mensem secundum in historia Diluvii fuisse Marchesvan. Sed non ita Josepho, Ægyptiaco ritui adhærescenti, aures hic sunt præbendæ, ut scripturam sacram,

quæ

quæ mensem secundum statuit esse Ziv
vernalem, non autumnalem, nunc defera-
mus, quæq; mensem item Abib semper
primū, & Ziv secundum, & sic deinceps
constituit. Ipse B. Lutherus vere Di-
luvium cæpisse dicit, cui plures alii ad-
stipulantur. Huic sententiæ quoque fa-
vet Berosus antiquissimus Historicus.
Cl. G. Vossius in Chronol. sacro ge-
mina ratione hanc eandem tuetur sen-
tentiam: *Primo quod credibilius fit anima-
lia ad genus suum instaurandum eo tempore
fuisse emissæ, quo natura generationi maxime
esset idonea, at quis negat vernalē tempus poti-
us tale esse, quam autumnale, cum hyeme in se-
quente.* juxta illud Virgilii

- - - - -   *vere nubunt alites.*

Secundò ita: si autumno exiissent, totâ hieme
facile esca ipsis defuisse, at verno tempore orbis
quasi revirescit & nova facies mundi se aperit,
quo suppeditavit terra, quantum satis esse
poterat, non tantum aestate, in usum a-
nimantium & hominum, sed etiam ut a-
bunde in autumnum & hyemem reconde-
rent.

Tertium argumentum petunt a Creatione Mundi, credunt enim mundum conditum esse autumnali tempore & ovidem mense Tisri teste Calovio ad Exod. 23. v. 16. in quo loco fundatum suæ assertionis ponunt; sed id roboris in superioribus jam ventilavimus & discussimus Membr. VI. Omittimus hic nugas Caballistarum, qui eandem tuentur opinionem & mensem תשרי Tisri dictum volunt per transpositionem literarum a רִאשׁוֹת principle; & idem contineri statuunt in prima voce Genesios בְּרִאשׁוֹת in principio inde transpositis literis eruunt בַּתְשׁוֹר h. e. in Tisri. Hinc in mense Tisri mundum creatum esse concludunt. Sed quam vana sit hæc deductio, clarum omnibus esse existimo. Nunc solidiora producunt argumenta, & non minimi ponderis illud habent, quod arbores simul ac creatæ fructus habuerint maturos. Sed quanquam certum in primis nondum sit, quod omnes fructus

Etus tum temporis fuerint maturi, ut
 iisdem vesci homines potuerint: notum
 tamen est, etiam vere fructus matus
 esse; qvod de India testatur Plinius.
 Sciendum quoque qvod loca illa sub
 linea æquinoctiali, bis ferant qvot annis
 fructus, & Paradisus judiciorum Theo-
 logorum, quam accuratiorum Philo-
 logorum, fuerat sub Tropico caneri ad
 Tigrim & Euphratem. Quare re non
 est, ait Cl: Vossius, ut omnes fructus ad maturia-
 tem pervenisse statuamus, cum Adamus con-
 deretur, sufficit qvod verni fructus fuerint,
 qui in locis illis humidis & calidis citius
 proveniunt. Quamvis nec desint qui di-
 cant mundum conditum fuisse in statu
 perfectissimo, nec videntur prorsus de-
 stitui fundamento, vide cap. 2. Gen. v. 8,
 9. sane DEUS omnia animalia & plu-
 rima alia creavit perfecta, cur etiam
 non arbores? Pro vernali initio mun-
 di ex recentioribus ultra 24 viri cele-
 berrimi, & quam plurimi Patres & He-
 bræi, teste B. Calovio, militant. His
 ipse suum quoque addit calculum: Qui-

bus etiam nos rationibus omnibus expensis accedimus, et si faventiores antea autumno fuerimus: cum nullam rationem videamus, cur naturale anni principium Egyptios & Iudeos quosdam secuti Scaligeriani, reliquerint, & à litera diserta de anni capite à DEO ipso designato Exod 12. discesserint, quam in adinventionum novellarum de annis sabbaticis & Jobilais, inde a mundi condita inchoandis gratiam decerere nobis religio est Atque cum de hac sententia aiat Scherzerus, quod illa sibi aliquando placuit, sed affirmet se ad stipulari illi, quae pro auctumno militat; Itaque cum Calovio, ipso Scherzero, aliis que pronunciandum existimamus non dari hic apodicticam demonstrationem, sed quandam tantum probabilitatem.

MEMB. IX.

Restat ut ultimum discutiamus argumentū, aliis nunc omissis, quod Anni Jobilai & sabbatici a mense Tisri numerati sint. Sed probe tenendum est, quod si unquam hoc factum est, tum ob rurales operas accidisse censendum est, & pecu-

peculiarem habere rationē. Nec ab orbe condito, sed post egressum ex Ægypto hæc lex de observandis Jobilæis & annis sabbaticis data est. Atqve sic in contractibus emtionis & venditionis, licet ejus fuerit habenda ratio; non tamen hinc seqvitur, qvod aliud anni initium & mensium observetur in scriptura, quam à Nisan. Qvamvis poterit eadem esse ratio distinctionis Judaicæ, qvæ anni Ecclesiastici apud nos, incipientis primâ Dominica Adventus, Kyrkio år dieti; licet principium anni semper sit prima Januarii. Non ergo Josephus hic audiendus & alii, qvi diversum anni principium Ecclesiasticum & Politicum, sancire ex scriptis Mosis volunt. Largimur facile apud Judæos, Rabbinos & alios, distinctionem illam valere; qvi alias adhuc dum varia genera annorum observant, utpote Annum Regum, qvi talis erat, a quo annos regni seu regum suorum supputabant; Annum decimandi pecoris; Annum dimissionis; Annum Jubilæum;

An.

Annum plantationis arborum; Annum annorum a creatione mundi. De his videri potest Cl. Leusd. in Phi. Mixto, Disp. 34. Claudimus tandem cum B. Caiovio: Cum enim in SS. Menses numeris con-
gnentur, sane haud consentaneum vero est, il-
lam numericam designationem alio atque a-
lio modo à DEO ipso factam, vel diversa si-
gnificatione à Spiritu S. adhibitam esse v. g.
primus fuerit, ac dictus sit, mensis, qui se-
ptimus est; Et ita porro. maxime qvia Spiri-
tus S. nuspia diversam illam enumerationis
rationem indicio aliquo designavit, neque con-
fusionis, sed ordinis & distinctionis autor est,
cum ex illâ diversâ designatione facile orien-
tur confusio.

Tantum de MENSIBUS IN GENERE,
sequitur jam

DE MENSIBUS IN SPECIE.

CAPUT POSTERIUS, MEMBRUM PRIMUM.

N superioribus jam evictum est,
principium anni Hebraici col-
locandum esse in mense Abib,
qui

qui primus ordine sit, tam in rebus Ecclesiasticis, quam Politicis. Nunc agendum de quolibet mense in specie, ut innocentiat nobis etymologia vocabulorum, quibus menses insigniti reperiuntur; quamvis quorundam origo Cimmeriis terè involuta tenebris videatur. Occurrit in frontispicio mensis Abib אַבִיב considerandus, qui Ex. xii, 4. יְנַשֵּׁן seu caput vel principium anni vocatur, imo primus inter menses anni. Quantum ad etymologiam hujus vocabuli, non origine Hebræum esse, sed Ægyptiacum summo nisu contendit, Andreas Myllerus in Glossario Laco, cuius hæc sunt verba: *Iamque illa ipsa dictio Abib Ægyptiaci mensis vocabulum est. Nam Ægyptii in hunc usque diem quendam suorum mensium ΕΠΗΠ (ita etiam scribunt,) vel Abib (ita enim legere solent) appellant.* Certum quidem est quod undecimus mensis apud Ægyptios fuerit Επφι vel Ebib, quem ab Epapho Memphis Ægyptiæ conditore, ita dictum volunt; quemadmodum etiam Heroum nominibus insi-

insigniti sunt menses & dies anni apud plurimos populos; potiori tamen jure origo hujus vocabuli videtur, idque calculo optimorum Philologorum, esse Hebræa. Abib enim significat spicam Hebræis, Epiphi vero fuit Rex Ægyptiorum, inter quæ duo nulla est convenientia. Chaldæus Paraphraста vocat mensim spicarum, quia eo tempore spicæ è calamo exeunt, siqvidem **אַבִּיב** calamū notat, in cuius extremitate est spica. Causa vero cur dicatur mensis hic Abib est maturitas quædam frugum, quæ contingere solebat circa æquinoctium vernum apud Ægyptios & Hierosolymitanos aliosque, seu quod segetes succreverint in spicas hoc mense apud Ægyptios ut videre est Exod. 9. v. 31. ubi hordeum legitur spicatum. **אַבִּיב** ultius significat spicam cum calamo, aristam virentem; cuius vocis radix licet sit inusitata in Textu Hebræo, conservata tamen haec tenus est in lingua Chaldaica, ubi **אַכְכָּבָה** primum fructum producere

cere in *Pabel* notat. Hinc Chaldæis
אַבְנָה vel **אַבְנָה** fructus primus vel no-
vus, qvod hoc tempore ex terra prove-
niat. Qware non audiendus est Kimchi
qui ab Heb. **אַב** originem petit quod
culmus fructus gignens speciem Patris
habeat. Hæc satis arguunt originem hu-
jus mensis non ab Ægyptiis esse produ-
cendam, sed propriam esse matris suæ
Hebrææ. Proximum est ut videamus
cui mensis Abib respondeat ex mensi-
bus Romanis, quibus nos hodie utimur.
Sanctes Pagninus doctissimus alioquin
Hebræus, statuisse perhibetur, quod A-
bib sit mensis Julius, quasi **אַב** esset i-
dem ac **אַבְנָה**, & castigatur propterea a
viris doctissimis, hæc duo confundens:
Sed in Lexico suo Heb. neotericis qui-
busdam hoc tribuit & ipsi Hieronymo
vid. p. i. Constat Abib partim Martio,
partim Aprili respondere: Hebræi enim
initium mensium collocant in novilu-
nio cujusque mensis, secundum usum
recentiorum, & sic exordium Abib in
neoperuvia Martii, finis vero in plenilunio

Com

Constituenda est. Hoc sensu B. Lutherο Abib est Aprilis, qvod partem posteriorem sibi vindicet, videatur glossa ejus in Bibliis Winar. Abio Ist der mond der wir April heißen/ dann die Ebreen heben ihr new Jahr an/ nach der natur/ wan alle ding wider new grummet und wachset und sich zuchtiget. Darumb heißtet er auch Mensis Novorum daß dann alles new wirdt. Post Captivitatem Babyloniam accepit hic mensis nomen Nisan ניסן qvī Neh. 2 v. 1. & alibi in libris post deportationem scriptis, hoc nomine insignitur. Originem ex lingva Chaldaica pleriqꝫ deducere volunt, sed qva ratione hoc fiat, non æqve patet. Michael Waltherus in Harmon. Bibl. SS. a fugiendo dici vult, נסן enim fugere significat, qvod eo mense fugerint Israelitæ ex Ægypto. Pagninus a נסן qvod vere virescentes campi vexillorum speciem præbeant. Cl. And. Myll. Glos. S. originem petit ex lingva Ægyptiaca qvod conveniat cum Nisi Ægyptiorum, quo calen-

calendæ anniverlariæ designantur. Nec
 enim Ægyptiacè est novus, neq; Persis
 Neu, san tempus denotat, quasi dicas
 tempus novum. Doctiss. Scaliger & Lan-
 gius dies additios, qui ἐπαγόμεναι Græcis,
 Nisi vocant, quæ vox & serpentem lo-
 nat judicio eorum, estque Hieroglyphi-
 cum. Expresserunt quippe Ægyptii an-
 num in symbolis suis imagine serpentis,
 ore proprio caudam comprehendentis,
 quia serpens in orbem convolutus, an-
 num in se redeuntem & denuo incipi-
 entem, repræsentabat. Quamquam ab
 And. Myll. reprehendantur, quod serpens
 dicatur Meisi non Neici. Celeb. Salma-
 sius Nisi Ægyptiacè dies assumptios
 signare affirmat. Videtur itaque illa de-
 rivatio non esse spernenda, quam lupe-
 riis adduximus, quod Nilan calendas
 annuas seu novum tempus, vel epago-
 menas, denoret. Romani primum cu-
 jusque mensis diem calendas dixerunt
 à calando h. e. convocando. Antiquitus
 enim convocarunt plebem Romam tem-
 pore novæ lunæ, quæ confluerebat in ur-

bem acceptura causas feriarum, ut sci-
ret quideo mensis esset faciendum. Hoc
primo die sacrificia obtulerunt. Sicut
primus anni dies, ferè omnibus genti-
bus festus est habitus. Sed objici po-
teſt: Si Nisan eſt mensis & qvidem in
ordine primus, non significat primum
anni vel mensis diem. At ſciendū, qvod
caput mensis ponatur hic pro toto in-
tervallo; ſimile habuimus in superiori-
bus, ubi oſtendimus qvod שׁח integrum
mensem & novilunium, ſeu pri-
num cujusque mensis diem denotet.
Persis etiam *Neuruz* primus dies anni &
ſolenne verni tempus vel νερερία, dicitur.

MEMB. II.

Festum Paſchatos hoc mense ex præ-
ſcripto divino celebrauitur, Exod. 12.
v. 15. de qvo feſto multa dicenda eſſent;
ſed qvia ad noſtrum iſtitutum apprimē
non faciunt, remittimus L. B. ad Celeb.
Philologos, qui ſufficienter de hac re
ſcribunt. Nec tempus iſcum, ſeu ter-
minum Paſchalem nunc tangimus, de
quo

quo haud ita pridem in publica dispu-
tatione optimè actum fuit. Secundo
die Paschatos singulis annis, manipulus
novarum spicarum, sive primitiarum
messis futuræ, DEO exhiberi debuit; ita
ut Judæi confiterentur se a DEO habere
dona illa, & sanctificaretur instans messis.
Ante hanc oblationem nemini velci li-
cebat novo pane, vel polenta. Lev.23.v.15.
Hic ritus Christum adumbrasse credi-
tur, qui eodem die post Sabbathum Pa-
schale resurrexit, donum primitiarum
Patri suo cœlesti oblatum. Ante eum
nemo tali modo resurrexerat, & sic per
ipsum tota messis eorum sanctificata est,
qui antea resurrexerunt, vel postea re-
surgere debebant. Sed cui non satis vi-
detur constare, statim post Pascha falcem
mitti in segetem, cum Pentecostes, quæ
post sex demum septimanas seqvitur,
vocetur messis primitiorum, Lev.23:17.
Ipse colligit Exod. 9. v. 31. & 34,22. in Pa-
læstina fuisse duplicem messiem ex di-
versis generibus frumentorum, quæ u-
no eodemq; tempore non maturecebant.

Messis hordei & similiū frugum occidit statim post Pascha; messis vero tritici & farris fuit circa festum Pentecostes, cuius die primo non spicæ vel grana, sed panes offerebantur ex novis frugibus messis triticeæ. Deinde dubitari potest, an eo tempore segetes semper maturuerint & manipulus ille primitialis 2 die offeri potuerit; sed demonstratur in Palæstina duas fuisse pluvias anniversarias, qvarum mentio freqvens est in script. sacra. פָּרָעָה Pluvia tempestiva seu matutina, Svet. Arlaregn/ qvæ descendebat tempore autunnali post jaëtam llementem, ineunte Octobri ut colligit Joh. Hen. Otto in Lexico Rabb: p. 467. secunda שְׁמַנִּית pluvia serotina Serlaregn in Bibl. Svecanis dicta, qvæ decidit in mense Nilan vernali tempore, qvâ fruges ad optatam maturitatem promovebantur. vide Reverendissimi Episcopi nostri Fascicul. Homil. p. 360 it. 555. Jejunia celebrant Judæi duo hoc mense, primo die mensis Nilan, ob necem filiorum Aronis Na.

Nadab & Abihu, qvi peregrinum ignem altari admovebant, Lev. x, 2. Die 24 ob decessum Iosvæ, qvi terram sanctam divina virtute occupavit, jejunant.

MEMB. III.

Seqvitur mensis in ordine secundus sive Heb: יְנִיסָה dictus, qvi partim in Aprilem, partim in Majum incidit, qvia initium cujusque mensis collocant in novilunio. 1. Reg. 6. v. 1. & 37. vocatur mensis secundus a mense Abib. Quidam vocabulum hoc Tyriorum & Sidonio-rum esse existimant; sicut Bul & Ethanim, qvæ occurrunt in libro Regum. Potiori jure est vox Chaldaica, ubi יְנִיסָה vel יְנִסָּה denotat splendorem, & sic nomen obtinuit hic mensis à splendore & amaritatem; qvia eo tempore splendidæ atq; speciosæ fiunt arbores germinibus & floribus ornatæ in Palæstina, nt qvibusdam videtur. Doctiss. Buxtorfius, aliam adducit rationem formalem, qvæ nec multum discrepat a priori, & sic appellari dicit: quod tunc temporis terra nascentia florem & splendorem suum proferant. Ita

Chaldæus ad locum hunc in mense Siv,
i. e. splendoris florentium & florum.
Sed audiamns Eruditissimum Nic. Ful-
lerum, qvi in suis Miscel. sacris lib. 6.
cap. 5. prorsus alienam a superioribus,
nobis exhibit rationem, & nescio an
non mereri debeat applausum, ejus
seqventia sunt verba: *ego vero, si meo*
arbitratu libere loqui licet, minus appositam
rationem illam esse reor, ac propemodum alie-
nam. *Neque enim propriè arbores earum*
germinâ floresque aut fructus splendere, vel
fulgere dicuntur. Quippe id luci maxime
primumque convenire, nemo tam imperitus qui
nesciat. Quare videat Lector studiosus, an non
malit mensem Ziu ita appellatum, quod re-
verso tunc temporis ad nostrum Hemisphéri-
um sole, & aliquanto altius evecto, diurnæ
lucis splendor amplissimus & clarissimus esse
incipiat, tum radiorum proprius ad perpendi-
culum accendentium efficaciâ; tum longioris
ambitus, moræque supra horizontem diur-
nioris incremento. Verba hæc quam ma-
xime huc facientia, non potui non con-
tinua serie adducere, & esto judicium
apud

apud eruditum Lectorem. Celeberrimus Theologus Joh. Conrad: Dannhaw. ex hac Chaldaica denominatione mensis Sit, colligit librum hunc Regum esse scriptum post captivitatem Babyloniam, cujus haec sunt verba Hodosoph. Chri. p. 49: Collector Ephemeridum bujusmodi Regierum, post solutam Captivitatem (ut colligere licet ex Chaldaica denominatione mensis Sib i. Reg. 6.1.) verisimiliter fuit Esdras, qui iisdem verbis suum librum orditur quibus clausa extant Chronica. His itaque persistitudo affirmari non potest, nomen *Sif* mensi secundo ante captivitatem fuisse inditum; licet Cl. Leuld. quatuor mensibus ante deportationem Hebraica imposita fuisse nomina affirme. Vide Phil. Mix. p. 218. Hic mensis vocatur **אייר** liar a Chaldaeo Paraphrasta & passim in scriptis Rabbinorum; unde oppido patet quosdam menes duo accepisse nomina, quod ostendit exemplum Romanorum, qui mensem quintum vocarunt Quintilem & Julium, ita sextum sextilem postmodum in honorem Cæsar

faris, Augustum. Vocem hanc אוֹר Full. in Mis. lib. 6. cap. 5. a themate אוֹר ortam existimat, quod lucere significat, & ob rationem superius datam in enucleatione τῆς Sif, hoc nomen mensi secundo impositum à veteribus sentit. In sententiæ suæ patrocinium jungit appellationem Aprilis qvem ab aperiendo derivare vult: *Nam quum fere ante æquinoctium vernum triste soleat esse cælum, & nubibus obductum, id vere eoz potissimum adulto, quæstus aperiri cernitur, patefacta veluti latissima lucis janua, erumpentibus ex celsiore loco validissime radiis solaribus.* Aliqvando celebratur Festum Pascharos die 14 hujus mensis, præter ordinariū tempus solennitatis Paschalis in mense Nisan. Causa hujus prorogationis redditur Num. 9. v. 6. II. Festum hoc pro pollutis & remotioribus Judæis concessum, ac ad hunc mensem rejectum dicebatur פֶסַח שְׁנִי Pascha secundum. Rabbini vocant פֶסַח הַקְטָן Pascha parvum, duravit solummodo per unum diem. Institutio hujus Festi videri potest Num. 9. praxis vero 2. Par. 30. v. 2.

Quin-

Quinto hujus mensis die, vel decimo secundum Petavium, jejunant judæi propter interitum Eli summi Pontificis, & necem filiorum ejus Pinehas & Hophni, nec non arcam raptam.

MEMB. IV.

Succedit mensis Sivan, in ordine tertius. Heb: ייְד dictus Est. 8.v.9. Respondet Majo, quo ad partem etiam Junio. Vox putatur esse Chaldaica, sed eiusmodi est, ut difficile sit ejus originem & causas adferre. Cl. Leusden. in Onomastico suo sacro explicat per rubum seu spinosum. Mensis Sivan voluit Deus Festo Pentecostes esse sacrum, quod in diem sextum incidebat, duravit per unum diem; quamvis Judæi moderni per duos celebrent, cum ignorent quis sit verus dies, teste Dieterico in Antiq.p.184. Festum hoc vocatur שׁבּוּעַ הָנָה, Svet. Weko Högtijd/ quia post septem septimanas a Festo Paschatos celebrandum fuit. Levit. 23. v. 15. Deut. 16. v. 10. Exod. 23. v. 16. dicitur שׁרֵת הָנָה festum mel-

sis triticeæ, quæ tunc incipiebat. Por-
 ro יּוֹם הַבְּרוּךְ dies primitorum
 fructuum Exod. 34. v. 22. Num. 28. v. 26.
 appellatur; quia hoc festo offerebantur
 primitiæ messis triticeæ, panes ex recen-
 ti frumento & tritico primo confecti, in
 signum gratitudinis Deo debitæ, pro con-
 cessis frugibus. Causam cur debuerint
 offerre hoc festo panes fermentatos, &
 in Paschate azymos comedent, hanc
 reddit R. Abarbenel: qvia illi panes ob-
 lati in hoc festo, repræsentabant ordinariū
 ipsorum panem, destinatum ad u-
 sum quotidianum, panes vero Paschales
 in memoriam conficiebant celerrimæ
 illorum protectionis, quæ non permise-
 rat, ut panes fermentarent. Qværitur
 etiam cur Deus festum hoc instituerit?
 Cl. Leusd. & alii existimant, Deum ordi-
 nasse hoc festum in memoriam promul-
 gatæ legis. Hoc B. Calovius, Qvenstede-
 dius, Affelmannus & non pauci alii ne-
 gant, qui videri possunt, sufficenter hanc
 qvæstionem tractantes. Vide Cal.Bib. Ill.
 T. i. p. 390. ubi inter omnes Interpretes

con-

convenire dicit, *reprefatio* factam esse
qvinquagesimo die post exitum ex Aegypti. Pag. vero 428. aliam tuetur sententiam, quæ loca contulisse, juvabit.

MEMB. V.

Quartus Hebræorum mensis à Nisan
תַּמָּן Tamus dictus, cujus vocis
mentio semel in Scripturis S. facta est
Ezech. 8. v. 14. *Et ecce ibi mulieres sedentes
plangebant Thamus.* Qvis sit Thammus.
ille, qui mensi Julio nomen dederit, non
immerito qværitur? Rabbini Prophetam
Idoli cujusdam fuisse nugantur, qui de-
functus perhibetur, cujus memoriam
die primo hujus mensis celebrant. R. Da-
vid dicit fuisse imaginem, cujus oculos
plumbo replebant, ut accenso igne in-
fernè plumbum liqefieret, sicque flere
videretur. Hieronymus interpretatur
Adonidem quem Poëtæ tradunt a Ve-
nere adamatum. B. Lutherus in ver-
fione Germanica retinuit Thammus, ad-
dit vero hanc glossam: Thamus soll seyn
der Abgott Adonis, davon die Poëten
und

und Heiden viel haben geschrieben / und
 ist Frau Venus Buhle gewesen / darumb
 ihn die Weiber klagen / mich dunct es
 sen Bacchus der Weingott / wie by uns
S. Urban. Adonidem ab Heb. 117
 deductum testatur Heinsius in Exerc.
 ad N. T. Matth. 26. Celeber. Lun-
 dius in Samolxi p. 108. Adonin, Atti-
 nem, Osirin & Horum nihil aliud esse
 quam solem demonstrat. Huic acce-
 dit Seldenus in lib. de Diis Syris p. 337.
Cum tamen Adonis pro sole sumatur qui
nunc maxime suos exercere videtur Aquilo-
naribus vires, denuo recuperatas a mense
ad numen; an a nomine ad mensem trans-
latum nomen videatur? neque aliud cogita-
runt ii, qui primum has nomen instituerunt,
quam solis accessum & recessum, quem, ut a-
missum, nunc lugebant, & renatum latet ex-
cipiebant auspiciis. Huic similis est Fa-
 bula illa apud Poëtas de Adonide qui
 ab auro interfectus, postea revixisse
 perhibetur, quod ita explicat Cl Vossi-
 us lib. 2. de Idol. p. 611. **Adonis est sol &**
 dicitur occidi ab auro hoc est bieme, quæ apr̄

instar sœvit; tota igitur bieme, luget venus
 b.e. terra sine terræ vis generatrix. At quarto
 post mense incipit se Venus erigere qvia sole
 arietem subeunte, vernus calor terras aperit,
 easqve fœcundat instar mariti. Judæi à
 vicinis acceperunt mensis hujus no-
 men, maxime cum solennis fuerit hic
 ritus in Ægypto, teste Servio ad Æneid. 4.
 Attidos ut perpetua maneret memoria mater
 magna instituit ut quotannis plangeretur.
 Vera itaque vocis hujus origo ex Ægypto
 arcessitur. And Myll. in Gloss. The-
 mosin Regem Ægyptiorum per Tham-
 mus intelligit. Marius de Calaf. Tom. 4.
 Concord. a סְנִיר vel סְנִיר quasi con-
 sumtus vel incendium diceretur. סְנִיר
 Syris significat cæcam lineam vel qvid-
 qvid est sine colore. Cl. Leuid. Tremell.
 G. Voss. traduut in lingua Ægyptica si-
 gnificare occultum vel abstrusum, ut Ma-
 netho Sebennites interpretatur apud Plu-
 tarch. in Symposiacis; ratio hæc est: quod
 sacra hujus festi peragerentur in occul-
 to, vel quod probabilius est, videntur Æ-
 gyptii tribuisse hoc nomen mensi quarto,
 quod

quod Sol discedat vel declinet paululum ab ipsorum Hemisphærio tunc temporis, ut occultare se ipsum crediderint h.e. dum infra horizontem visibilem descendebat. Jejunium celebrant Judæi hujus die 18 & vocatur Zach.g.v.19 **יום הרבע** jejunium quarti, qvia incidit in mensem quartum, quo urbs ex fundamentis eversa est.

MEMB. VI.

Mensis Abh sive Af Heb. אָב, nomen mensis quinti, qviâ novilunio Julii nostri incipit, ipsiqve in ordine respondet, à Martio incipiendo, qvi primus est mensis totius anni. De origine vocis aliquid certi statuere non possumus; qvamvis אָב arbustum seu viorem significet Hebræis, ut à virore nomen habere videatur. Hoc nomen אָב non invenitur in scriptura sed in scriptis Rabbinorum. Mensis hic non festis, sed jeuniis est valde celebris. Primo die jejunium obitus Aha-ronis Pontificis Maximi observatur. Die ejusdem mensis quinto ob mor-

tem

tem viginti seniorum, qvi Jofuvæ æquales fuerunt, jejunant. Nono die tertium jejuniū, qvod כָּבֵד תְּשׁוּעָה dicitur, celebrabatur; qvod, ut omnium sanctissimum, in universum singuli observare tenentur. Nonus hic dies est quinqve memorabilibus insignis, quo calamitosa multa contigerunt. Vide plura de his in Lex. Rabb. Otton: p. i. Qvenstedii Antiq. Leusdenii Phil. Mixt.

MEMB. VII.

Mensis Elul אלול Neh. 6. v. 15 in ordine sextus, incidit in novilunium Augusti. Vocem Aegyptiacam esse, statuit And. Myllerus, sed qva ratione inde oriatur non demonstrat. Forst. ad Rad. אלה refert & existimat ratione etymologiae convenire cum mente Latinorum Augusto. Rectius Doctiss. Opitius in Lex: Heb: per mensem annihilationis exponit qvod eo tempore omnia in campo annihilata essent. אלה enim nihilum, rem nihili significat. Unicum jejunium die decimo septimo men-

mensis Elul obſervant, ob mortem ex-
ploratorum terræ ſanctæ, qui populum
ā bello cum habitatoribus Palaſtinæ fu-
ſcipiendo, abſterrere conabantur, qvæ
Historia videri potest Num XIV.

MBMB. VIII.

Jam pedem promovemus ad mensem
in ordine ſeptimum אֶתְנָה Ethanim
dictum i. Reg. 8. v 2. qui respondet lu-
nationi Septembris. In eo ferè omnes
convéniant qvod vox hæc ſit origine
Hebræa, licet in applicatione leviter
diftentiant. Quidam ex Rabbinis de-
ducere voluerunt a præſtantia & for-
titudine, qvod omnes Patriarchas hoc
mense natos existimaverint. Certum
qvidem eſt qvod ā fortitudine nomen ha-
beat אֵיתָן enim fortem, validum ſigni-
ficit. B. Calovius, Buxtorfius, Pagni-
nus, Vatablus & alii hoc nomen Sor-
titum fuſſe volunt, qvia hoc mense
fructus ſunt fortes, id eſt maturi qui
collecti in horrea reponuntur, qvibus
cor & vita hominis confirmatur & ro-
bora-

boratur. Aliis חַנְנָה dictus, quasi mensis potentum, qvod fortis ex Israel portaverint arcam in Templum Salomonis, ubi efficaces preces sunt habitæ, & multa sacrificia facta, coram potentis DEI arcâ. Nec desunt, qvi, ob crebra festa in hoc mense celebrata, illud nomen obtinuisse contendunt, qvi- bus fortissimus DEUS a piis, seu foribus colebatur. In libris Post captivitatem scriptis â Rabbinis vocatur hic mensis Tisri תִשְׁרֵי, qvam vocem Forsterus a שְׁרוֹשׁ musto, literarum transpositione dictam putat, qvod eo mense vindemia fieret. Rectius Calovius Buxtorfius & alii â Rad Chal. derivari docent ubi שְׁרוֹת vel שְׁרוֹת dissolvere, resolvere qvod clausum, ligatum, aut coniunctum fuit; qvod in eo dissoluta seu remissa fuerint omnia peccata eorum in festo expiationis, qvod decimo die DEUS celebrandum injunxit. Josephus hanc vocem Chaldæis etiam *mi-*
si-
um notare observat, qvod novus annus Hebræorum ab eo incipiat, sed in su-

perioribus jam diximus, quod certo re-
 spectu mensis Tisri primus sit habendus,
 vel anni initium. Huic sententiæ fa-
 vent Caballistæ qui Tisri in **ראשון**
 principio contineri fingunt, quorum ha-
 riolationem superius adduximus. Men-
 sis hic septimus, qvotannis tot festo-
 rum numero repletus erat, ut & ille
 plane festivus & Sabbathicus fuerit.
 Causam tradunt esse commoditatem
 temporis, quod omnes fruges terræ jam
 collectæ eslent, & tempus illud feriis
 celebrandis accommodatum videbatur.
 Festum Tubarum incidebat in primum
 diem mensis hujus Num. 29. v. i. Festum
 expiationis Heb. כפוריּת, dies ex-
 piationum die decimo peragebatur Le-
 vit. 16. v. i. Die 15. successit Festum Ta-
 bernaculorum **הַסכָּרָת** Heb. quod
 inter solennitates anniversarias ultimum
 erat. Græcis dicitur hæc festivitas συη-
 νηπηγίας, quod Hebræi solebant συηνάς
 ex frondibus arborum, πηγήνων, in me-
 moriam illius temporis, quo populus I-
 sraëlitarum in deserto 40 annis in ta-
 ber-

51

bērnaculis vivere debuit; ultimus dies vocabatur חָרְדֵּן festum cohibitionis. Qui hæc intimius cognoscere cupit, videat Buxt. Syn. Jud. Qvenstedii Antiq. & aliorum Philologorum scripta, qui jejunia hujus mensis quoque tradunt.

MEMB. IX.

Octavus mensis Bul. Heb. dictus בָּל i. Reg. 6. nobis Octobris. ad Rad. יְלִי quod in *hiphil.* חָבֵל refert Forsterus, quod illo mense velut altero vere germina iterum producat terra, vel qvod hoc mense fontes montesque producant aquas, qui antea æstatis tempore exsiccati erant: Aliis a בָּל diluvio, & aquarum exundatione dicitur, propter multitudinem pluviarum, quæ in Octobri descendunt; cui derivationi subscribit Buxtorfius. Rabbini à נְלִי eruunt, qvia folia arborum flaccescunt & cadunt ea tempore. Cl. Opitius exponit per mensim proventuum, בָּל Heb. significat proventum terræ sive arborum, & cognationem habet cum יְלִי ex in

Hiph. protulit, &c. Nos quamquam à liquid certi statuere non audeamus; eam tamen non prorsus alienam arbitramur rationem, quæ à productione vel inundatione aquarum adfertur, unde etiam linguâ peregrina vel Rabbinica mensis מְרֻחָשׁ *Marchesvan* ab eructatione aquarum nomen sortitus est, teste Buxtorf. in Lex. Talm. רַחַשׁ eructare, ebullire notat, qvia mensis iste aquas copiose producere solet, ob imbræ & copiosas pluvias, item ob aquarum inundationem, quæ vere & autumno frequentes esse solent; causam hujus rei vide apud naturalis scientiæ scriptores, Varenium & alios quam plurimos. In mense Marchesvan Judæi unico jejunio se affligunt, ejusdem septimo die, eo quod Rex Babyloniæ liberos Zidechiæ jugulavit, eidemque postea oculos expunxit. Jer. c. 52. v. 11. 12.

MEMB. X.

Mensis nonus supputatione Hebræorum Cislev seu צָלֵו Zach. 7. 1. Neh. 1. 1. incipiens a novilunio Novembris

bris nostri. Vox hæc est origine Hebræa, & appellationem habere creditur
 אַכְלָה, quod vocabulum Orionem significat Job. 9.v.9. & 38,31. item in aliis scripturæ locis mense Novembri oritur
 hoc sydus & apparet. כְּסִיל seu Orion ab inconstantiâ & mutabilitate tempestatis
 vocatur ; quod eo tempore magna intemperies & cœli inconstantia oriatur,
 mare & terra variis tempestatibus turbetur. Juxta Virgil. lib. I. Æneid.

Cum subito affurgens fluctu nimbosus Orion:
 Id est aquosus & ventosus. Arabib. כְּסִיל
 otium denotat ; qvia est hybernus sidus
 labores impediens. v. Calo. ad Job. 38,31.
 Hieronymus, Græca versio , & plures
 aliae, per Oriona vertunt vocem Hebræam, qvem Poëtæ ab urina Jovis, Mercurii
 & Neptuni natum fabulantur, qui, cum
 Diana in violare vellet, ab eâ imperfectus
 est, postea à Jove in stellarum numerum
 relatus. Targum pro כְּסִיל נְפָלָה
 ruendo, qva mare & terras tempestatibus
 variis turbat, quod etiā Græc. ὄπινα concito
 indicat : vel ab Ἀρεῖ, ducatur, quia ortus

& occasus ejus tempestates ciet. Diet. in
Antiq. Die 25 mensis Caslev habebantur
dies dedicationis altaris apud Judæos,
ceu Judas & fratres ejus statuerant
Maccab.lib.1.cap.4.v.52. ut annuatim per
dies octo celebrarentur. Qvod festum
etiam tempore Christi in ulu fuit, cuius
mentio fit joh. 10. v.22. Facta autem sunt
in iugnina in Ierusalem & hyems erat. Uni-
cum jejunium celebrant Judæi in hoc
mense, propter codicem sacrum a Jere-
miæ amanuensi Barucho conscriptum,
Scalpello scissum ac tandem combustum,
quæ historia videri potest. jerem.36. v.23.

MEMB. XI.

Mensis Tevet Heb. תְּבַת in ordine
decimus, respondet lunationi De-
cembris nostri. Esth. 2.v. 17. & pa-
sim in Paraphrasibus Chaldæis occur-
rit, incidens in tempus hybernus.
Ab aquarum inundatione minus recte
quidam, judicio Pagnini, dictum volunt,
quasi esset a תְּבַע immergere. Rectius
Forst. Pagninus & alii vocem peregri-
nam

nam esse dicunt. And. Myll. in Gloss. Sacro p. 4. affirmat esse vocem verè Aegyptiacam. p. 107. sic differit de origine Thophet & Thevet: *Ego vero ausim afferere vocem Aegyptiacam esse, & Tophetum eum esse, quem Egyptii θωυθ appellabant; imo & תְּבַת Thebet, mensis nomen idem esse.*
 Quam enim facile alternant littere Ph. B. & W; item T & TH? ceterum Thouyth famosissimus Aegyptiorum, sive DEllS, sive Diuus fuit, & idem qui Θευθ, de quo tale quid Plato in Philæbo. Convenit Dius Gotorum cum Theut sive Ihiut qui Tbouth Aegyptiis, Platoni θευθ. vide de hac varia scriptione G. Vossium lib. 2. Idol. c. 37. item Lundii Samolxin p. 148. Aegyptii videntur suum θευθ à Græcis accepisse, quod vult Marsilius Ficinus apud Voss: *Aegyptii quem nos Deum, Theuth nominant.* Sc. Plato, Cicero, Lactantius *Theuth* ad Mercurium applicant, unde THEUTISCOS, vulgo die Teutschēn Germanos denominatos, vult B. Terserus in Chron. p. 5. Hic Theut ab Aegyptiis colebatur, cui mensis primus fuit sacer, unde etiam nomen

suum obtinuit. Jejunia obseruantur in hoc mense duo. Primum est **יום העשורי** Zach. 8. v. 19. jejunium decimi, quia mense Thevet, qui decimus est, ejusque die decimo celebrabatur. Hoc enim die Nebucadnezar hostili animo Hierosolymam pervenit, urbemque corona militum cinctam, in magnam rededit angustiam. 2. Reg. 25. v. 1. Jer. 52. v. 4. Secundum jejunium posteri Judæorum die 6. mensis **טבת** instituerunt, propter legem divinam in lingvam Græcam conversam, & eorum iudicio in profanum sermonem, quo tempore orbi tenebras, per triduum incubuisse fingunt.

MEMB. XII.

JAM perventum est ad mensem in ordine undecimum Schebat, Heb. טבש qui incidit partim in Januarium, partim in Februarium, & accurate loquendo lunationi mensis Januarii respondet; qvia Judæi mentes a novilunio numerant, quod saepius inculcatum, qvare ad nostros mentes, qui solares sunt applicari.

non

, non poslunt. Zach. 1, 7. & 1. Macc. 16, 14.
 fit mentio mensis Schebat, qui apud Rabbinos primus mensis, seu initium anni arborum dicitur; à quo fit supputatio fructuum arborum, quo mense maturi sint, & quo mense conveniat de ipsis dare decimas. Cur vocetur שְׁבָט? non patet. Si proprio, quamvis tenui judicio uti liceret, non prorsus alienam existimare possem hanc rationem; quod opera textoria maxime in hoc mense exerceri potuerint in Judæa: Nec repugnat temporis commoditas, nec ipsa radix Chaldaica ubi טְבַשׁ excutere lanam significat, interea apud eruditum Lectorem judicium esto. Mihi certe non contigit videre apud aliquem etymon vel rationem formalem hujus vocis, qvare ex proprio ingenio in his aliud proferre non potui. Habet hæc vox Heb. שְׁבָט alias adhuc significaciones, denotat qvippe Sceptrum, virgam vel tribum. Sed quæ huic ex his optimè & apprimè conducat, nostrum non est statuere.

Coronidis loco claudimus mense duodecimo Adar Hebræis dicto tractatū hunc exiguum. אָדָר nobis Februarius, mensis intercalaris quarto quoque anno duplex est, quod ostendimus in superioribus memb: III. 2. Maccab. 15, 37. dicitur esse vox Syriaca & Cl. Pfeifferus in Dub. Vex: אָדָר Syris ἐξόχη h.e. eminentiam, prominentiam significare affirmat, nec repugnat Hebræorum אָדָר magnificentiam denotans, & sic à magnificentia & amplitudine nomen accepisse videtur. Pagninus & Forsterus arbitrantur esse vocabulum Persicum, quibus frigidam suffundit ipse Cl. Pfeiffer, quod Adar sit Persarum mensis, & Ignicolis seu Kebris Dei nomen, quorum etiam lingua אָדָר stirpem Regiam denotat, hæc omnia a magnificentia dicta videntur. Festum Purim ab Ester & Mardochai institutum Ester 9. v. 17. die 14. hujus mensis celebratur. Purim est vox Persica significat sorteum, quia infensissimus judæorum hostis Haman diem Judæorum salutifa-

talem, per sortilegium elegit, cum sortium omni tempore insignis fuerit usus, quibus homines usi sunt quo fierent certiores, & in rebus agendis quasi occultum fundamentum haberent. De hoc Festo erudite egit Wilhel. Schickardus ubi Bacchanal. judæorum inqvirit, cur mensem Adar indicaret Haman ad trucidandos judæos, existimat ex superstitione Hamanis hoc factum esse: *Sicut enim mensem Adar nulla festivitate solennem esse, nec propitium aliquod numen conatus ipsius cludere posset.* Quare hunc 14 diem mensis Adar laniens Judæorum indixit. Hodiegni Judæi incipiunt hoc festum lectione voluminis Estheræ, quo exposito, hanc benedictionem lector adhibet: *Benedictus DEUS qui fecit miracula patribus nostris in diebus illis hoc tempore.* Inter legendum auditio nomine Hamanis, modo ei maledicunt: *deleatur nomen ejus, & nomen impiorum putrefact.* Hæc in transcurso adduximus, plura videri possunt apud Buxtorf. in Synagoga Judæica Cap. 29. Hæc, quæ per otium collig-

gere licuit de mensibus Hebræorum,
jam pro modulo ingenii, ita proposita
sunto. Tuum est Benevole Lector, in-
digestam hanc opellam candido susci-
pere animo, quod ipsum si à te impe-
travero, latus has lineas tibi re-
linquere audeo, sperans fore, ut, si
quæ properanti calamo excidisse de-
prehendas, solito candore excuses, quod
etiam majorem in modum à
tua humanitate;
peto.

TABU-

TABULA
MENSUM HEBRÆORUM:

- 1 אַבִיב Abib vel ניסן Nisan.
- 2 אֵוֹו Sif vel אוֹו Iiar.
- 3 סִיוֹן Sivan.
- 4 תָמֹו Tamus.
- 5 אֶבְ אֶבְ Ab.
- 6 אֶלְוָל Elul.
- 7 תְשֻׁרְוָה Ethanim vel אַתְנָסָה Tisri.
- 8 בּוֹרָל Bul vel מְרֹחַשָׂן Marchesvan.
- 9 כְּסָלוֹו Caslev.
- 10 טְבַרְזָה Thebet.
- 11 שְׁכַטְ Schebat.
- 12 אֲדָרְ Adar.

Cil

Til Herri RESPONDENTEN.

M blanck a Månan en med sitt
omgångne lopp/
Och Månadz-skiftlig Vius/ som på
des dumekla Kropp
Apollo låna måst ; skull' långa åhret
deela/
Och teckna tijdens flycht ; så borde mån-
gen feela
I gamble Tijde-Taal / den nu töör
Dagen fritt/
Och Tijman nämna ut/ rått som han
sielf det sidt
För många tusend åhr. Slijkt åhr jw
Himlens Gåfwa/
Når man så långt kan ån / en sannan
Wifheet låfwa;
Dy må man undra ej/ at Her FRO-
STERI flijt
År til så ådel Tingz Betrachtning
lagd med mit/
Som här des Snällheez Prof för lärda
Werlden wijsar;
Fördensful man det nu med högsta Lof-
Ord prijsar.

A. H. HOFFREEN,

Ardua quam facili meditaris acumine, Amice
Ingenii sollers ! rem facis egregiam
Namque doces vasti quantus sit circulus anni,
Mensibus & senis quæ bis origo siet.

Gratulor idcirco studiis felicibus :
& Tu
Incepti largo sc̄enore dignus eris.

Hicce prono animo amico suo in
paucis dilecto festinans
gratulari voluit

HENRICH Forbus.

FRA-

FRATRI suo Integerrimo.

R itè Palæstinæ gentis dum tem-
pora monstras
Menstrua, Te studiis justa dedisse
probas
Tempora, quæ tandem tibi præmia
dulcia servant,
Quæ precor ut gratâ prosperitate
fluant.

Ita fraterno affectu gratula-
bundus scripsit

ZACHARIAS FROSTERIUS.

